

crkva u svijetu

RAZGOVORI

CRKVA PREMA NAUČAVANJU HANSA KÜNGA

Vladimir Merćep

Iako je Küngovo djelo »Die Kirche« (Crkva) izišlo pred nekoliko godina (drugo se izdanje pojavilo 1968), ipak ga teolozi još nijesu prestali ocjenjivati. Pri koncu lanjske godine pojavila se i Congareva recenzija¹ koja nam je bila povodom da ostvarimo već davnu nakanu, naime, da se osvrnemo na spomenuto djelo. Osvrnut ćemo se na djelo i donijeti o njemu sud na temelju Congareve recenzije. Razlog je slijedeći: popevši se na ramena jednome od većih današnjih ekleziologa, ima izgleda da s toga mjesta bolje negoli sa svojega niskoga uvidimo prednosti i nedostatke Küngova djela te ujedno postoje veće šanse da o njemu sudimo kompetentnije i objektivnije. Stoga ćemo u prvom dijelu radnje iznijeti Congarovu recenziju, a u drugome se zapitati: što slijedi za Küngovu knjigu iz te recenzije.

A — Congarova recenzija

Congarova recenzija obuhvaća tri dijela: u prvome govori o prednostima Küngove knjige, u drugome o njezinim nedostacima, a u trećem o njezinoj važnosti za današnju ekleziologiju. Iznoseći Congarovo mišljenje nastojat ćemo, po mogućnosti, slijediti analitički njegovo izlaganje, da bismo ga tako što vjernije prikazali.

I. Prednosti Küngove knjige

Küngova knjiga, ističe Congar na početku recenzije, omašna je, originalna i nova, stoga zaslužuje opsežniji kritički prikaz. Ona nosi sve oznake piščeve misli i njegova djela, naime, volju za lojalnošću i totalnom

¹ Y. Congar, *L'Église de Hans Küng*, u *Révue des sciences philosophiques et théologiques*, 53 (1969) str. 693—706.

iskrenošću prema događajima i historijskim tekstovima koje obrađuje. U njoj nema više mjesta klasičnoj obradi ekleziologije, koja je bila historijski uvjetovana antiprotestantskom i antianglikanskom polemikom i dominirana brigom za bezuvjetnom apologijom. Klasična je obradba pretpostavljala gotovo naivnu upotrebu svetopisamskih tekstova koju egzegeti odbacuju i — što se tiče povijesti — prešućivanje koje je katkada graničilo sa podvalama činjenica. Takva zatvorena, konfesionalna, ekleziološka apologija mogla je trijumfirati u udžbenicima, ali nije više nikoga uvjeravala niti imala ekumenske vrijednosti. Küng naprotiv, čija knjiga otvara Kolekciju ekumenskog istraživanja, želi pristupiti svježije i odvažno problemu, koji najviše dijeli kršćane, a to je Crkva i njezine službe. On je opsjednut strašću za istinom i voljom da rekne samo istinu koju će svaki kršćanin, odnoseći se na iste biblijske tekstove i na istu povijest, moći prikazati i složiti se s njime. Ta ga nakana dovodi do toga da se služi Sv. pismom, i to najširim zaključcima današnje kritike i egzegeze, i da povijesne činjenice u Crkvi (a ne samo idealne teze) sudi u svjetlu evanđeoskih postulata. Stoga, kada pravi historijske analize raznih događaja, ne zaustavlja se na stajalištu jednog historičara, već povlači zaključke koji na Crkvu svaljuju zahtjeve, iako u povijesnom istraživanju često simplificira stvari i vidi samo one njihove aspekte koji idu u prilog njegovim idejama. Konstruktivan doprinos Küngov ekleziologiji izvanredno je bogat. Nitko još nije kompletno i dosljedno meditirao o stvarnosti Crkve u svjetlu i najčešće u terminima Novoga zavjeta, premda metoda koju je upotrijebio, tj. biblijsko-egzegetska i historijsko-kritička, dovodi manje do jedne teologije o Crkvi, osobito o Crkvi u koju se vjeruje, negoli do veoma bogata opisivanja prvotne Crkve u prvom redu, Pavlove.

Nakon tog općenitog suda o Küngovom djelu, Congar iznosi posebne njezine vrijednosti i novosti.

1. Djelo je u prvom redu dostiglo karakterističnu dimenziju za ekleziologiju crkvenih otaca, naime, da je Crkva »Božji puk« i »congregatio fidelium«. U to patrističko obilježje Crkve Küng je uvrstio jednu duhovnu antropologiju, kao što su činili i crkveni oci, kad su govorili o Crkvi, naime, samoj su Crkvi primjenjivali neke evanđeoske tekstove, koji su se u kasnijim vjekovima aplicirali samo na osobnu spiritualnost, kao npr. Matejev tekst: »Ne sudite i nećete biti suđeni«.

2. Prema piscu Krist je postavio temelje Crkve prije svojega uskrsnuća, ali se ona porodila s njegovim uskrsnućem.

3. On ističe da univerzalna Crkva biva prisutna u partikularnoj, stoga partikularna nije jedna sekcija općenite Crkve.

4. Teologija karizma i služba je najzanimljiviji doprinos knjige koncilskoj i pokoncilskoj ekleziologiji.

5. Isto je tako neobično zanimljivo Küngovo nastojanje da bi dao pozitivno mjesto herezama i otpadima od Crkve.

6. On je također uspio u tome što je apostolsku misiju promatrao kao svojstvo čitave Crkve.

7. Na koncu pozitivan je njegov napor da crkvene službe ne stavi iznad Crkve već u Crkvu. No svećenička služba, tj. biskupska i prezbiterijalna skupa s primacijalnom Petrovom funkcijom koju vrši papa, svedene su na minimum. Takvo opisivanje crkvenih služba prihvatili su pro-

testanti, dok se njime pravoslavci i anglikanci ne osjećaju zadovoljnim. No, je li takvo opisivanje — pita se Congar — dovoljno za jedno djelo katoličke teologije?

II. Nedostaci Küngova djela

Spomenutim pitanjem Congar započinje kritiku Küngove knjige. U njoj se nalazi neka vrsta metode »scriptura sola«. No i taj se biblicizam zaboravlja potpuno okoristiti St. zavjetom, a što se tiče Novoga za nj ne postoje Dj. apostolska, Pastoralne poslanice. Istina Küngovo djelo pretpostavlja ponovni senzacionalni ulazak sv. Pavla u katoličku misao, ali to je Pavao u prvom redu iz I poslanice Korinćanima, stoga ono ne iskorištava ni svu Pavlovu misao. Pisac nalazi da crkvene službe nisu uspostavljene ređenjem. Stvarno, on ne zahtijeva da se takva crkvena struktura koja je imala karizmatičko obilježje nametne cijeloj Crkvi kao definitivna, niti on drži da su sve Pavlove crkve bile karizmatičke. On samo zaključuje da se a priori ne može isključiti mogućnost Crkve karizmatičkog obilježja, što bi značilo — nadodaje Congar — da hijerarhijski sastav Crkve ne bi spadao u njezinu bit. Iako je konstitucija **Dei Verbum** — nastavlja Congar — istakla da su sv. Pismo, tradicija i crkveno učiteljstvo tako među sobom povezani i spojeni da ne mogu postojati jedno bez drugoga, u Künga ni tradicija ni crkveno učiteljstvo ne dolaze do riječi. Ako pak on navodi konstituciju **Lumen Gentium**, to čini zato da bi njome osvijetlio svoje ideje, a ne da mu ona bude neki »locus theologicus«. Istina on navodi i Tridentski koncil, ali samo da ga kritizira. Što se pak tiče svjedoka tradicije, on se nikada ne služi njihovim poučavanjem: to znači veliko osiromašenje. S obzirom na tradiciju Congar pravi dvije primjedbe. Prva je: Katolička crkva (s njom i istočno pravoslavlje) uvijek je dopuštala opstojnost spasonosnih tradicija koje su nam došle od Krista i Sv. Duha drugim putovima nego što je sv. Pismo. Druga je: potpuna vizija Božjeg plana i ekonomije objave ne mogu se zaustaviti kod momenta svetopisamske objave. Osim toga ne može se pri promatranju čina kojima Bog objavljuje svoju nakanu napraviti prekid između jednog apostolskog momenta (tj. Pavlova) i povijesti koja je uslijedila. Dalje u Küngovoj knjizi nema konceptualne elaboracije ni sistematiziranja: zbog toga on ne obrađuje neke moderne probleme kao što su npr. odnos papinstva i kolegijaliteta. On ostaje samo na razini N. zavjeta te u obrađivanju problema nema u vidu razvoj tradicije. No, može li se — pita Congar — napisati potpuno teološko djelo, ako se zaborave doprinos i obradba kojima su kršćanski vijekovi razvili neke indikacije Sv. pisma? Da on nije prešao preko toga, ne bi pripisao Duhu Svetomu ostvarenje Crkve, nego bi u posljednjoj večeri uvidio izvorno mjesto za ideju Crkve, a u brizi sv. Ivana, kojoj pripisuje sakramente i saopćenje Sv. Duha Kristovu raspetom i uskrslom tijelu po jednodušnom naučavanju tradicije, otajstvo Crkve, nove Eve, u njezinoj dvostrukoj realnosti, tj. zaručnice i majke živih. Budući da on pripisuje veliku važnost Sv. Duhu u Crkvi, crkvene službe prezbiterata i episkopata ne bi spadale u konstituciju Crkve, već bi jednostavno bile službe u zajednici koju je uspostavio Sv. Duh. Pojam Crkve kao »otajstvenog tijela« obradio je površno i nije pri tom iskoristio sve rezultate moderne egzegzeze, a Crkvu kao sakrament uopće nije ni spomenuo. On pripisuje Crkvi kao zajednici da

može opraštati grijeha i to na temelju Iv. 20, 20 i naučavanja sv. Augustina. Dokaz je iz Ivana diskutabilan — ističe Congar — a naučavanje je Augustinovo trebao uklopiti u sintetičku viziju nauka velikog Hiponca, kao što su to učinili drugi teolozi. Küng neispravno misli da bi se apostolska sukcesija sastojala u tome da bi cijela Crkva bila baštinica apostolske misije. Tom tvrdnjom dokazuje da nema na umu da je Krist osnovao u apostolima »ovlasti« ili hijerarhijski auktoritet koji je počeo za direktno i originalno nasljedstvo uspostavljenih službi u Crkvi. Na taj je način pisac ostavio po strani čitav jedan traktat — ili ga nije upoznao — koji su obradili crkveni oci. Oslanjajući se na slučaj korinthske Crkve u Pavlovo vrijeme, Küng drži da bi jedna zajednica mogla uspostaviti crkvene službe i bez ređenja. Congar dopušta tu mogućnost u nekoj izvanrednoj situaciji, ali ne želi da se od tog primjera Crkve u Korintu napravi osnova nauke za sukcesiju u apostolskoj službi. Istina, Küng ima novih i zanimljivih stranica s obzirom na to kako treba primiti neku herezu, ne u smislu da treba dobrohotno postupati s jednim heretikom nego da se hereza primi kao neka nova vizija koja postavlja pitanje i zahtjev samoj Crkvi. To se mišljenje može dopustiti — napominje Congar — kad se radi o idejama koje daju našom savješću, ali to se ne može primijeniti na svaku herezu, jer među herezama postoje prave zablude, i to katkada velike. On uopće ne govori o osudi onih koji niječu neke važne istine, kao što su npr. istina o sudjelovanju zaređena svećenika u Kristovu svećeništvu. Uostalom i u N. zavjetu, uključivši spise sv. Pavla, ima tekstova kojima je Crkva osuđivala neke svoje članove. Odnos Crkve prema svijetu je nešto bitno za nju i spada u njezinu fundamentalnu strukturu: na žalost, njemu nije posvetio ni jedno poglavlje. Na koncu, trebao je naglasiti, iako to nije zaniijekao, da se služba Crkve prema svijetu sastoji i u naviještanju Kristove istine.

III. Važnost Küngove knjige za današnju ekleziologiju

Možda je Congar predosjećao da bi tkogod na temelju njegove kritike mogao zauzeti prema Küngovoj knjizi negativan stav, zato energično ustaje protiv svakoga tko bi se poslužio njegovom kritikom da bi potcijenio doprinos piščeva djela ili posumnjao u njegovu vrijednost i važnost u ekleziologiji. Congar je uvjeren da je Küngova knjiga nešto decizivno za ekleziologiju i stoga se poslije nje neće moći pisati o Crkvi onako kako se pisalo prije nje. Kao što Küng piše, njemu to nije bilo prije moguće, tj. prije Koncila, prije ekumenizma i bez ekumenizma, prije moderne egzegeze i bez nje. Jedna je od velikih zasluga te knjige baš to što je ona nastala prije svega toga, razumije se, ne vremenski, već po metodi i teološkom sadržaju. Preko nje su ponovo i na senzacionalan način ušli u ekleziologiju sv. Pavao iako, na žalost, jednostrano, zatim nova upotreba Sv. pisma, puna istine i svježine. U njoj nema nepravedno privilegiranih biblijskih tekstova koje su klasični udžbenici prenosili od koljena na koljeno i njima naivno pripisivali, iako ne sasvim utemeljeno, neki juridički smisao. Küng je više nego itko drugi prekinuo s dugim i monotonim nizom takozvanih klasičnih udžbenika i još radikalnije s ekleziološkom linijom koja se ne može nazvati specifično rimskom, s linijom koja je obilježena činjenicom da je Crkva izvedena od svoje vidljive glave, pape. U njega je sav crkveni razvoj posvećen Crkvi, dok papa

dolazi na koncu. On je potpuno napustio protureformaciju i antikonciliarizam. Rekli smo još 1953. — ističe Congar — da ćemo samo tada imati pravu i potpunu teologiju laikata kad budemo imali jedan ekvilibrirani udžbenik o Crkvi, i to udžbenik koji bi se najprije oslobodio napasti i monopola sa strane hijerarhije. Je li nam Küng dao jedan takav udžbenik? Ne, odgovara Congar, i to zbog rezervi koje smo morali napraviti, osobito zbog toga što u njemu nedostaje teologija o odnosu Crkve prema svijetu. Ali smo uza sve to napravili velik korak naprijed. Knjiga je napisana u ekumenskom duhu. On je u radnji o opravdanju, prema naučavanju K. Bartha i tridentinskog koncila, istakao da danas nisu više aktualni svi problemi 16. st., nego ovi koji se odnose na Crkvu i na njezine službe. Küng je te probleme obradio na nov način koji je kadar ponovo otvoriti zatvorena vrata i pripremiti suglasje. I doista, mnogi su protestantski teolozi izjavili da prihvaćaju njegovu ekleziologiju. Pisac je dalje usvojio veliku brigu reformacije da Crkva mora biti podvrgnuta Gospodinu. Taj veliki duhovni i teološki motiv dolazi gotovo bez prestanka u svakom poglavlju. Küng je stvarno napisao veliko djelo samo što je u njemu istočno gledanje na Crkvu strašno odsutno i zato, dok se njime približuje protestantima, mogla bi zaprijetiti opasnost da se udalji od pravoslavlja.

B — Što iz Congareve recenzije slijedi za Küngovu knjigu?

Iako se Congar unaprijed ogradio od svakog negativnog suda, koji bi tkogod stekao na temelju njegove recenzije, ipak, su se neki — oslanjajući se uglavnom na tu recenziju — vrlo loše izrazili o Küngovoj knjizi. Tako je na primjer nekadašnji profesor fundamentalke i louvainški bibličar J. Coppens napisao da samo naivan čitatelj može pomisliti da je Küngovo djelo nov i važan doprinos ponovnoj interpretaciji ekleziologije.² Prije nego iznesemo svoj sud o Küngovoj knjizi, na temelju Congareva mišljenja, možda će biti interesantno donijeti razloge koji su Coppensa doveli do takva zaključka.

Pošto je Coppens istakao nedostatke Küngove knjige, uglavnom prema Congarevoj recenziji, ovako zaključuje: »Ako se sve ovo dobro odvagne, teško nam je ocijeniti (Küngovo, o. m.) djelo originalnim ili posebno bogatim ili odlučujućim«,³ što u stvari znači da nije nov ni važan doprinos ekleziologiji. Zašto ne? Jer »kako bi to moglo biti, nastavlja Coppens, kad je očito da pisac simplificira stvari, kako piše Congar, i vidi samo one aspekte koji idu njemu u prilog.«⁴ Dakle, razlozi negativnog Coppensova suda bili bi s jedne strane simplificiranje i promatranje stvari koje njemu idu u korist i s druge strane kritika koju je uglavnom Congar dao o Küngovu djelu. Rekoh »uglavnom«, jer dok je Congar dao svoje kritike i Coppens je nadodavao svoje. Evo nekih takvih Coppensovih primjedaba. Congar tvrdi da za Künga postoji samo Pavao i to Pavao I poslanice Korinćanima. Na to Coppens nadodaje da je takva simplicistička metoda za teologa koji se smatra informiranim o znanstvenom istraživanju poslije znanstvenih radova L. Cerfauxa o sv. Pavlu stra-

² J. Coppens, *L'Eglise dans l'optique de Hans Küng*, u *Ephemerides theologicae lovanienses*, 46 (1970) str. 122; Usp. ib. bilješku 2.

³ Ib. str. 128.

⁴ Ib.

hovit misterij.⁵ Küngova upotreba Sv. pisma bez obzira na tradiciju i crkveno učiteljstvo, znači »veliko osiromašenje«. Coppens misli da je Congar morao biti zbog toga malo stroži u sudu i da ga je u tome spriječilo prijateljstvo.⁶ Congar priznaje da je Küng zaboravio perspektive istočne teologije o ekleziologiji, ali zbog toga nedostatka — naglašava Coppens — nije izradio jednu uistinu ekumensku ekleziologiju.⁷ Congar priznaje da je Küng površno obradio Crkvu kao »Kristovo otajstveno tijelo« i da nije imao u vidu Crkvu kao »sakrament«. Nadodaje da su Künngu izmakli bitni aspekti Crkve.⁸ Prema Congarevu shvaćanju, Küng pridaje preveliku važnost Duhu Svetom kao ostvaritelju Crkve; to je za Coppensa stvar sporna i uznemiravajuća.⁹ Zanimajući konceptualnu elaboraciju i sistemaciju biblijskih tekstova, kako je to istakao Congar, Küng nije obradio — veli Coppens — pitanja koja su kapitalno značajna za modernu i cjelovitu ekleziologiju. Čudno je,¹⁰ podsjeća Coppens, da je pisac koji se smatra otvorenim prema problemima današnjice, zaboravio temeljni sastav Crkve, kako je to primijetio Congar, naime njezin odnos prema svijetu. Zatvarajući Künovu knjigu, razmišljajući o Congarevim kritikama i nadodavši svoje opaske, dobiva se dojam — zaključuje Coppens — da je pisac zapao dobrim dijelom u iste pogreške koje je Küng pronašao u pisaca klasičnih eklezioloških udžbenika, upao je naime u takozvanu metodu *dicta probantia*, prema kojoj potreba osobnih vidika i vlastitog komoditeta pojednostavnjuje probleme i vidi jedino stvari koje idu njemu u prilog.¹¹

Pošto smo iznijeli Coppensovo mišljenje i razloge na koje se oslanja, spontano nastaje pitanje: kome će se na temelju Congareve recenzije prikloniti, Coppensu ili Congaru? Ako se želi na to pitanje što objektivnije i što smirenije odgovoriti, mislim da se Künovo djelo mora promatrati s tri gledišta: u cjelini, u pojedinostima i kao djelo jednog katoličkog teologa. Na taj se način promatra svako djelo bilo kojeg katoličkog pisca.

Ako promotrimo Künovo djelo u cjelini još k tome kao djelo jednog katoličkog pisca, tad bih se radije priklonio Coppensu negoli Congaru. Zašto? Jer ne može biti govora o obnovi u katoličkoj ekleziologiji, ni o njezinu važnom doprinosu, ni o izvanrednom njezinu obogaćivanju, ako se u nekom ekleziološkom katoličkom traktatu ne opisuje Crkva u koju se danas vjeruje, već samo njezini počeci i to na temelju jedne Pavlove poslanice, kako to Congar ističe. To bi značilo promatrati Crkvu u njezinim povojima, u zametku, ili, još gore, kako je to učinio Küng, promatrati samo neki izdanak budućeg razvijenog stabla. Kako se može govoriti o obnovljenoj fotografiji kojega odrasla čovjeka, i o važnu doprinosu za upoznavanje njegove osobnosti, ako ona sadrži radije njegove djetinjske oblike ili, što je još gore, samo kakvu njegovu djetinjsku crtu?! Tu se više ne bi radilo o obnovi, o progresu, nego o zastarjelosti, o regresu. Dalje, ne može biti govora o obnovljenom katoličkom ekleziološkom traktatu, ako u njemu ne dolazi do riječi tradicija i crkveno uči-

⁵ Ib. str. 125.

⁶ Ib. str. 126.

⁷ Ib.

⁸ Ib.

⁹ Ib.

¹⁰ Ib. str. 127.

¹¹ Ib. str. 129.

teljstvo, Jer su oni, kako uči II vatikanski sabor, nerazdjeljivo sjedinjeni sa sv. Pismom. Jednako nema ni obnove ni važna i još manje izvanredno bogata doprinosa u nekom katoličkom udžbeniku ako se u njemu zaborave doprinosi i obrada kojima su kršćanski vijekovi razvili neke indikacije Sv. pisma. Takav bi postupak doveo teološku refleksiju o Crkvi u pogoje koje je ona već davno napustila. Na koncu ne može biti jednoga katoličkog ekumenskog djela, ako njegov ekumenizam više približuje protestantima, a manje ili gotovo nikako, kako to izvire iz Congareve recenzije, pravoslavcima. Jer nas malo stvari dijeli od pravoslavaca, a od protestanata mnogo, koja su, ljudski govoreći i sudeći, nesavladive, kako to napisa poznati ekumenist Maks Pribilla. Zbog tih razloga teško je potpisati Congareve riječi da Kűngova »Crkva« znači veliki korak na putu ostvarenja jedne prave i potpune teologije laikata. Jer i katolički laikat mora imati u vidu cjelovitu, i to katoličku, viziju o Crkvi. Inače neće ostati katolički.

Ako pak promatramo Kűngovo djelo u pojedinostima, djelomično se možemo prikloniti Congarevu sudu. Djelomično, u toliko što se mogu potpisati naznačeni nedostaci, dok istaknute prednosti i novosti Kűngove knjige, barem neke, na žalost treba prihvatiti s rezervom. Htio bih baš neke od tih prednosti i novosti, koje je Congar istaknuo, naglasiti i dodati im neke primjedbe.

Pohvalno je, što je Congar naglasio, da je Kűngovo djelo obilježeno voljom za lojalnošću i iskrenošću prema događajima i historijskim tekstovima koje obrađuje. Čini se samo da je pretjerano, da ne kažem kontradiktorno, rekao kako je ta lojalnost i iskrenost »totalna«, jer i sam Congar ističe da pisac u povijesnom istraživanju često simplificira stvari i vidi samo one njihove aspekte koji idu u prilog njegovim idejama, a, kod svetopisamskih tekstova zaustavlja se na sv. Pavlu, i to na samo I poslanici Korinćanima. Zato mu je s pravom Coppens predbacio da je dobrim dijelom zapao u pogrešku onih koje je sam kritizirao. Zbog takva propusta Congar nije mogao ustvrditi da je Kűng opsjednut strahom za istinom i voljom da rekne samo istinu koju će svi prihvatiti. Gdje nema želje za točnom informacijom, tu nema govora o strasti za istinom. Congar je također opravdano uočio da je Kűng prekinuo s klasičnom obradom eklezioLOGIJE, koja je bila obojena antiprotestantskom i antianglikanskom polemikom i vođena brigom da u Crkvi sve bez obzira na cijenu opravda; no možda je pri tomu trebalo zabilježiti (da ne bismo zapali u drugu krajnost) da i u jednom modernom katoličkom ekumenskom traktatu o Crkvi apologija ne može sasvim iščeznuti: uza sve naše najveće i to stalno nastojanje da prodremo u objavljene istine, da uvažimo razloge, koje nam navode odijeljena braća protiv nekih naših eklezioLOŠKIH istina i ponovno ih formuliramo, mi se nikada nećemo moći odreći definiranih istina i prihvatiti druge koje bi negirale njihovu bit. Spoznaja definiranih istina može postati dublja, bolja i savršenija, ali se istina ne može mijenjati tako da bi postala neka druga. Stoga će uvijek biti potrebno i u kakvom drugom modernom traktatu o Crkvi opravdati svoje gledište, za nj navesti razloge i pokazati u čemu protivnici griješe, a to znači apoloGIJSKI pisati i djelovati.

Dobro je Congar uvidio da je Kűng po uzoru crkvenih otaca zgodno primijenio na Crkvu, kao cjelinu, neke biblijske tekstove koji su u kasnijim vijekovima bili jedino aplicirani na osobnu pobožnost, npr. Matejev

tekst: »Ne sudite i nećete biti suđeni«. No možda je trebalo naglasiti da je pisac morao odrediti granice takove antropologije, da ne bi došlo do zloupotrebe, jer su sigurno i crkveni oci, kad je trebalo, i sudili i osuđivali.

S pravom je Congar istakao da Küng nije imao uzora u pisanju svojega udžbenika o Crkvi, no pitanje je može li se ustvrditi — kako to čini Congar — da se poslije Künga neće moći pisati o Crkvi onako kako se pisalo prije njega. Jer, ako vrijede one primjedbe, koje se odnose na Küngovo djelo promatrano u cjelini, tada se teško može održati Congareva tvrdnja da se poslije Küngova traktata o Crkvi neće moći o njoj pisati kako se do sada pisalo. Isto tako, čini se, treba primiti s rezervom Congarevo naglašavanje da je Küng pisao svoju knjigu prije Koncila, prije ekumenizma i bez ekumenizma, prije moderne egzegeze i bez nje, ne vremenski nego »po metodi i teološkom sadržaju«. Stvarno, on ju je mogao napisati bez svega toga, ali, budući da je knjiga izišla poslije Koncila, koji se poslužio drugačijom metodom negoli je Küngova u izlaganju nauke o Crkvi i u ekumenskom radu (barem prema pravoslavicima!) te stoga došao do drugačijega pogleda na Crkvu i na ekumenizam, skromno mislim da ta razlika u jednom katoličkom ekumenskom djelu treba radije biti predmetom oštre kritike negoli pohvale.

Dobro je Congar primijetio da je Küng prekinuo s eklesiološkom linijom koja je izvodila pojam Crkve od njezine vidljive glave, pape, i da papa u njegovu djelu dolazi na koncu. No možda je trebalo nadodati da i u takvu opisivanju Crkve, u jednom katoličkom traktatu, najeminentniji zemni član Božjeg puka, papa, stijena na kojoj se podiže vidljiva Crkva, princip njezina jedinstva i kohezije među Božjim pukom, ne može, po svojoj naravi doći na koncu: stoga svoje mjesto mora zauzeti drugdje, mnogo prije nego je zauzeo Küng svoju »petrovsku ulogu«.

Istina je da je Küng raspravljao o Crkvi i njezinim službama na nov način, samo je pitanje je li takvo raspravljanje kadro ponovo otvoriti vrata rastavljenoj braći, kako to misli Congar, i pripraviti suglasje. Čini se da je u to posumnjao i sam Congar, jer odmah iza tih riječi nadodaje da je u spomenutoj knjizi »istočno gledanje na Crkvu strašno odsutno«, što bi drugim riječima značilo: on je otvorio vrata protestantima i dobio od njih suglasje, a zaboravio otvoriti vrata pravoslavicima i od njih tražiti suglasje, i na taj se način od njih udaljio. To znači da nije napisao katolički ekumenski traktat o Crkvi!

Na koncu, poslije tih riječi hvaljenja i kuđenja, čini se, da dobro dolazi i po koja riječ čuđenja. Congar, skupa s Küngom, dopušta da bi koja zajednica, u izvanrednim prilikama, mogla uspostaviti crkvene službe, hijerarhiju — i bez ređenja, ali ne želi da se od te mogućnosti, prema Küngu, od te stvarnosti u korintskoj Crkvi, napravi osnova za nauku o apostolskoj sukcesiji bez ređenja. Čuđenje stoji u tome što se nešto slično može ustvrditi, a da se ne vidi kako se na taj način otvaraju vrata karizmatičkoj Crkvi, Crkvi bez svećeničkog ređenja, Crkvi bez hijerarhije, Crkvi u kojoj obični vjernici posvećuju i odrješuju, Crkvu u kojoj protestanti i katolici, kao što se danas gdjegdje događa, skupa služe sv. misu i zajednički se pričešćuju!

Uza sve rezerve, koje smo spomenuli, Küngovu knjigu treba čitati, nad njom meditirati i okoristiti se njezinim pozitivnim idejama, ali nikako prema njoj formirati svoju viziju o katoličkoj Crkvi, jer je ona ne može dati.

MOJA ZAPAŽANJA

Mate Roščić

Novo oblikovanje naslovne stranice vašega časopisa CRKVA U SVIJETU i uvodni članak *Crkva i svijet* (iz pera Drage Šimundža u br. 2/1970, str. 105—108) potiču me i ohrabruju na ovaj kratki napis koji već dugo vremena u sebi nosim. Daleko od svake polemičnosti ili želje da se uplićem u raspravu o rješenu idejnog smjera ove revije, želio bih u svojoj dobronamjernosti iznijeti neke misli koje bi po mom mišljenju mogle poslužiti kao jeka čitatelja koji pokušavaju pratiti i otkriti »potku i osnovu« ovog vrsnog časopisa Splitske metropolitije kroz posljednjih pet godina, odkako CUS izlazi kao tiskani časopis.

Ponajprije što se tiče samog grafičkog znaka. Smatram da je ovo grafičko oblikovanje vrlo dobro pogodeno, da ima svoje teološko i ekleziološko opravdanje. To je osmišljeni znak, simbol, koji već po sebi i u sebi ima svoju rječitost da kaže ono što je izraženo idejom vodiljom koja je nadahnula i sam naslov časopisa CRKVA U SVIJETU, a što je glavni urednik protumačio riječima: »Vanjski krug je globus — planet — odnosno svijet, a slovo 'C' predstavlja Crkvu. U biti to je simbioza Crkve i svijeta, grafički prikaz naslova naše revije. Globus je vješto podijeljen u četiri dijela tako da se diskretno, ali jasno kroz cijeli globus uzdiže znak križa« (CUS, nav. mj., str. 108, bilješka). To u svojoj stilizaciji odmah podsjeća na shemu Oskara CULLMANNA koju nalazimo u njegovoj knjizi *Christus und die Zeit* (3. izd., Zürich, 1962, str. 171) gdje je ovaj poznati i uvaženi protestantski teolog i bibličar dao vrlo duboko, biblijski fundirano obrazloženje odnosa Krist-Crkva-Svijet, u perspektivi »Božje kraljevstvo«.

Cullmannovo obrazloženje nužno nas vodi do dubljeg razmišljanja o Crkvi, o svijetu, o njihovim međusobnim odnosima — u perspektivi Krista koji je ishodišni centar za svako kršćansko osmišljenje tih odnosa, za shvaćanje povijesti spasenja. Jer razmišljanje o Crkvi i svijetu ne može se zaustaviti samo na povijesnim, sociološkim, kulturnim odnosima i dodirima nitri se može pretvoriti u neki hvalospjev »konačnom otvaranju Crkve prema svijetu i njegovim vrednotama«. Ono ide mnogo dalje i dublje te zadire u samu srž povijesti spasenja i nužno vodi bitnim temeljima ekleziologije.

Crkva je mistenij — *Sakrament*, u njoj se nastavlja povijest spasenja. Ona je vidljivi znak nevidljive spasonosne milosti. Ne samo povijest spa-